

דַּרְשֵׁי קַרְבַּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • בית הכנסת פרי מגדים, צפת • השיעור נמסר במוצ"ש פרשת תרומה, תשפ"ה

בוֹרָא עוֹלָם הַתְּאֵוָה שֶׁתְּהִיָּה לוֹ דִּירָה בְּעוֹלָם הַזֶּה

בַּפְּרָשׁוֹת אֵלוֹ אֲנִי מַתְחִילִים לִקְרֹא עַל בְּנֵי הַמִּשְׁכָּן. בּוֹרָא עוֹלָם, כְּפִי שְׂמִיבִיא הַמְדַרְשׁ, בְּקֶשׁ מַמְשֵׁה רַבְּנֵי: "תְּבַנְהָ לִי דִירָה לְמִטָּה בַּתְּחֻתוֹנִים".

אך בַּמְדַרְשׁ תַּחֲנוּמָא (פְּרָשַׁת נִשְׂא, טו) מוֹפִיעַ לְשׁוֹן מַעֲנִינַת יוֹתֵר. הַמְדַרְשׁ כּוֹתֵב שְׂבוֹרָא עוֹלָם הַתְּאֵוָה שֶׁתְּהִיָּה לוֹ דִירָה בַּתְּחֻתוֹנִים. פְּלֵא פְּלֵאִים.

הֲאִם אַתֶּם יוֹדְעִים מַה־הִיא תְּאֵוָה? הֲאִם אַתֶּם יְכוֹלִים לְתַאֵר לְעַצְמְכֶם מַה־הִיא תְּאֵוָה שֶׁל אֱלֹקִים? אִי אֶפְשָׁר לְתַאֵר אוֹתָהּ. כְּאֶשֶׁר אִתָּה שׁוֹמֵעַ אָדָם עֲשִׂיר אֹמֵר שֶׁהוּא רוֹצֵה לִפְתַּח עֵסֶק כְּדִי לְהַרְוִיחַ, אִתָּה מִבֵּין שְׂמֻדְבָר בְּמִילּוֹנִים, עֲשֻׂרוֹת מִילּוֹנִים. וְאִם מְדַבֵּר בְּאֶחָד מֵעֲשִׂירֵי הָעוֹלָם הַמְצֻהָר שֶׁהוּא רוֹצֵה לִפְתַּח תּוֹכְנָה כְּלֶשֶׁה, אִתָּה יוֹדֵעַ שְׂמֻדְבָר בְּסוֹכּוּמִים אֲדִירִים, סוֹכּוּמִים שְׂאִין לָנוּ אֶפְלוּ לְכַלֵּת לְקַרְא אוֹתָם. מִשְׁהוּ עֲצַמְתִּי בִּיּוֹתֵר. וְכַעַת תְּאֵרוּ לְעַצְמְכֶם – אִם לְבוֹרָא עוֹלָם יֵשׁ תְּאֵוָה... מִיְהוּ בּוֹרָא עוֹלָם? זוֹהִי עֲצָמָה שְׂאִי אֶפְשָׁר לְתַאֵר. וּלְבוֹרָא עוֹלָם יֵשׁ תְּאֵוָה שֶׁתְּהִיָּה לוֹ דִירָה לְמִטָּה בַּתְּחֻתוֹנִים. פְּלֵא פְּלֵאִים. אִיזוֹ תְּאֵוָה עֲצוּמָה זוֹ צְרִיכָה לְהִיָּת.

אך הַשְּׂאֵלָה נִשְׂאֵלָת – לְמַה יֵשׁ הַתְּאֵוָה? הֲרִי אַתֶּם יוֹדְעִים מַה יֵשׁ לְבוֹרָא עוֹלָם? הַגְּמָרָא בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה (יב:) אוֹמְרָת: "אֵלֶף אֱלִפִּי וְשִׁמְשׁוּנִיָּה וְרַבּוּ רַבְּבֵן קְדָמוּהִי יְקוּמוּן" (דְּנִיבָא ל, ז) – וְהוּא מְסַפֵּר גְּדוּד אֶחָד בְּבֶד. וְהַגְּמָרָא מְמַשְׁכֵּחַ: "וּלְגִדּוּדֵי אִין מְסַפֵּר". כְּלוּמַר, יֵשׁ לְבוֹרָא עוֹלָם לְפַחוֹת מֵאוֹת מִילּוֹנִים שֶׁל מְלָאָכִים. זֶה רַק גְּדוּד אֶחָד. וּלְגִדּוּדֵי אִין מְסַפֵּר.

אִם כֵּן, מַה שְׂפִיךְ הַתְּאֵוָה? מַה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צְרִיךְ? מִי יוֹדֵעַ מַה הַמְּלָאָכִים עוֹשִׂים שָׁם? זֶה מִשְׁהוּ נִפְלֵא וְעֲצוּם. אִזּוֹ מְדוּעַ יֵשׁ לְבוֹרָא עוֹלָם תְּאֵוָה שֶׁתְּהִיָּה לוֹ דִירָה דְּוָקָא לְמִטָּה בַּתְּחֻתוֹנִים?

כָּאֵן יֵשׁ נְסִיווּנוֹת – לָכֵן זֶה הַכִּי גְבוּהַ

רְאִיתִי הַסִּבָּר בְּסִפֵּר 'דַּעַת חֲכָמָה וּמוֹסָר' שֶׁל רַבִּי יְרוּחָם מְמִיר. שְׂאָמְנָם לְמַעְלָה הַכֵּל גְּדוּל, קְדוּשׁ, טְהוּר. אָבֵל לְמַעְלָה אִין נְסִיווּנוֹת. אִין שָׁם שׁוּם נְסִיווּנוֹת. שָׁם כְּלָם כְּמוֹ רֹבוּטִים – אָמְנָם קְדוּשִׁים וְטְהוּרִים, אֲךָ אִין לָהֶם נְסִיווּנוֹת.

בוֹרָא עוֹלָם מִתְּאֵוָה דְּוָקָא לְדִירָה כָּאֵן לְמִטָּה. מְדוּעַ? כִּי כָּאֵן יֵשׁ נְסִיווּנוֹת. כָּאֵן יֵשׁ קְשִׁיִּים, כָּאֵן יֵשׁ חֲשׁוֹנוֹת שׁוֹנִים. כָּאֵן לְפַעְמִים "בָּא לָךְ" וּלְפַעְמִים "לֹא בָא לָךְ". יֵשׁ כָּאֵן הַרְבֵּה הַתְּמוּדֵיּוֹת... וְאַתָּה עוֹמֵד בְּהֵן. זוֹהִי הַתְּאֵוָה הַגְּדוּלָה שֶׁל אֱלֹקִים. זֶהוּ הַמְּקוֹם שֶׁבוֹ נִמְצְאוֹת הַתְּאֵוָה הַגְּדוּלָה שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מְסִירוֹת נִפְשׁ שֶׁל חֲנַנְיָה מִישְׂאֵל וְעֲזַרְיָה

יֵשׁ מְדַרְשׁ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים רַבֵּה (n, i) הַמְּסַפֵּר שֶׁנְּבוּכַדְנֶצַּר רָצָה לְהַקִּים פְּסָל. הַפְּסָל הַזֶּה לֹא הָיָה עֲבוּדָה זָרָה, אֲלָא פְּסָל לְכַבּוֹד. הוּא רָצָה לְהִבְיָא נְצִיגִים מִכָּל הָעוֹלָם שֶׁיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָסָל זֶה. מִכָּל אֶמְהָ הוּא לָקַח נְצִיגִים. וְהַנְּצִיגִים שֶׁל הַיְּהוּדִים הָיוּ חֲנַנְיָה מִישְׂאֵל וְעֲזַרְיָה.

הַמְדַרְשׁ מְסַפֵּר שֶׁחֲנַנְיָה מִישְׂאֵל וְעֲזַרְיָה בָּאוּ לְדִנְיָאֵל וְאָמְרוּ לוֹ: "אַתָּה יוֹדֵעַ, נְבוּכַדְנֶצַּר הֶעֱמִיד עֲלֵם וְהַפְּרִישׁ מִכָּל אֶמְהָ וְאֶמְהָ שְׁלוּשָׁה נְצִיגִים, וְאוֹתָנוּ בַּחֵר מִכָּל יִשְׂרָאֵל. מַה אַתָּה אוֹמֵר לָנוּ, הֲאִם נִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ אוֹ לֹא?"

אָמַר לָהֶם דְּנִיבָאֵל: "הִנֵּה הַנְּצִיגִים לְפָנֶיכֶם, לָכוּ אֲצִלוּ". וְהַפְּנָה אוֹתָם לִיְחֻזְקָאֵל הַנְּבִיא. הִלְכוּ מִיַּד אֵל יְחֻזְקָאֵל וְשְׂאֵלוּ אוֹתוֹ כְּפִי שְׂשְׂאֵלוֹ אֵת דְּנִיבָאֵל: "הֲאִם נִשְׁתַּחֲוֶה לְצֵלָם אוֹ לֹא?"

אָמַר לָהֶם יְחֻזְקָאֵל: כְּבָר מְקַבֵּל אֲנִי מִישְׁעִיָּהוּ רַבִּי: "חֲבִי כִמְעַט רָגַע עַד יַעֲבֹר זַעַם (שְׂעִיָּהוּ כ, כג). כְּלוּמַר, בְּיוֹם הַתְּקַסָּה קָחוּ יוֹם חֲפֵשׁ, אֲמָרוּ שְׂאֵתָם חוֹלִים, וְכָךְ לֹא יִקְרָה דְּבָר.

אָמְרוּ לוֹ: מַה? וּמַה יִּכְתְּבוּ לְמַחֵר בְּעֵתוֹנִים? הֲלֹא יִפְרָסְמוּ שְׁכַל הָאֲמוֹת הַשְּׁתַּחֲוִו. לֹא יֵאמְרוּ שְׂהִיְהוּדִים הָיוּ חוֹלִים אֲלָא יִכְתְּבוּ שֶׁנֶּשְׁמַם הַיְּהוּדִים הַשְּׁתַּחֲוִו. אִזּוֹ מַה יַעֲשֶׂה? אֲנַחְנוּ רוֹצִים לְהִיָּוֵת שָׁם כְּשְׂכַלָּם מִשְׁתַּחֲוִים, וְאֲנַחְנוּ לֹא.

אָמַר לָהֶם יְחֻזְקָאֵל: "זֶה כְּבָר עֲנִין שֶׁל מְסִירוֹת נִפְשׁ. אֲנִי יוֹדֵעַ אִם מֵתָר לָכֶם לַעֲשׂוֹת זֹאת. הַמְתִּינוּ לִי עַד שְׂאֲמַלְכָה בְּגִבּוֹרָה" (כְּלוּמַר, אֲתִיעֵץ עִם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא).

יְחֻזְקָאֵל נִכְנַס לְחֹדֶר וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּגַלָּה אֵלָיו. אָמַר לוֹ יְחֻזְקָאֵל: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, חֲנַנְיָה, מִישְׂאֵל וְעֲזַרְיָה מְבַקְּשִׁים לְמִסוֹר נִפְשָׁם עַל קְדֻשַׁת שְׁמֶךָ. הֲאִם תִּקְרִים הַבְּחֻתָּךְ עֲלֵיהֶם אוֹ לֹא?"

אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: "אֲנִי מְתַקֵּם עֲלֵיהֶם, לֹא אֲעֻזֵר לָהֶם. אִם יִקְרָה לָהֶם מִשְׁהוּ, שְׂיִלְכוּ".

יָצָא יְחֻזְקָאֵל וְהַחֵל לְבַכּוֹת. כְּכֹה וְאָמַר לָהֶם: "אַתֶּם הַגַּחְלַת הָאֲחֻרּוֹנָה שֶׁנִּשְׁאַרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל. אִם אַתֶּם הוֹלְכִים, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲמַר שְׂלֵא יַעֲזוּ לָכֶם, אִזּוֹ גְּמֻרוֹ. יִבְרַת כָּל כָּרִם בֵּית יִשְׂרָאֵל".

אָמְרוּ לוֹ: "בֵּין אִם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹמֵד לָנוּ בַּעַת צְרַתְנוּ וּבֵין אִם לֹא, אֲנַחְנוּ נִקְדֵּשׁ

אֵת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ". וְהִם הִלְכוּ. כְּשֶׁהִלְכוּ, יְחֻזְקָאֵל בָּכָה מְאֹד. לְאַחַר מִכֵּן הַתְּגַלָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יְחֻזְקָאֵל וְאָמַר לוֹ: "מַה אַתָּה סְבוּר, שְׂאִינִי מְתַקֵּם עֲלֵיהֶם? אֲנִי בּוֹדֵאִי אֲתִקְּוִים עֲלֵיהֶם. אֲנִי אֲהִיָּה שָׁם, אֲנִי אֲעֻזֵר לָהֶם. אֵל תְּדַאֵג, אֲנִי אֲעֲשֶׂה לָהֶם נְסִים וּנְפִלְאוֹת. אֵל תְּגַלָּה לָהֶם זֹאת, כְּדִי שְׂיִלְכוּ בַּתְּמַתֶּם, 'הוֹלֵךְ בַּתֵּם לְלֶךְ בְּטַח'. כִּד תְּהִיָּה הַצְּלָחָה גְּדוּלָה יוֹתֵר".

שְׂפָה נְסִים נַעֲשׂוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם

עַד כָּאֵן הַמְדַרְשׁ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים רַבֵּה. מִכָּאֵן אֲנִי פּוֹנֵה לְגַמְרָא בְּמִסְכַּת סְנֵהדְרִין. הַגְּמָרָא (סְנֵהדְרִין זב:) אוֹמְרָת: "תְּנוּ רַבְּנֵי, שְׂפָה נְסִים נַעֲשׂוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׂזָרְקוּ אֵת חֲנַנְיָה מִישְׂאֵל וְעֲזַרְיָה לְכַבֵּשׁן הָאֵשׁ". מִהֶם שֵׁשֶׁת הַנְּסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ?

הַנֵּס הָרֵאשׁוֹן – 'צַף הַכְּבִשָּׁן'. הַכְּבִשָּׁן הָיָה מְשַׁקֵּעַ בְּאָרְץ, וְהָנַח צַף וְעָמַד עַל הַקְּרָקַע. לֹא דוּמָה הַסְּתַכְּלוֹת מִלְּמַטָּה לְהַסְּתַכְּלוֹת מִלְּעֵינִים – זֶה מְרָאָה יְפֵה יוֹתֵר, וְגַם כְּדִי שְׂיִרְאוּהוּ כָּל הָעוֹלָם.

הַנֵּס הַשֵּׁנִי – 'נַפְרָץ הַכְּבִשָּׁן'. חֵלֶק מִהַקִּירוֹת נִפְלוּ וְאֶפְשָׁר הָיָה לְרֹאוֹת לְתוֹכוֹ, וְכָךְ כְּלָם יִכְלוּ לְרֹאוֹת בְּבוֹרָא אֵת הַנַּעֲשֶׂה בְּפִינִים.

הַנֵּס הַשְּׁלִישִׁי – 'הוֹמַק סִידוּ'. יֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁזֶהוּ הַמִּשְׁךְ לְנֵס הַשֵּׁנִי. "הוֹמַק סִידוּ" פְּרוּשׁוֹ שֶׁהִסִּיד שֶׁל הַכְּבִשָּׁן הַתְּנַמֵּס, וְלָכוֹן הַקִּירוֹת נִפְלוּ. [או שֶׁהַגְּבֵל שֶׁל אוֹתוֹ סִיד שֶׁרָץ אֵת אֶלָּה שֶׁהִשְׁלִיכוּ אֵת חֲנַנְיָה מִישְׂאֵל וְעֲזַרְיָה לְתוֹךְ כְּבִשָּׁן הָאֵשׁ].

הַנֵּס הָרְבִיעִי – 'הַפְּסָל הַצֵּלָם עַל פְּנִיו'. הַפְּסָל שֶׁעָשָׂה נְבוּכַדְנֶצַּר נָפַל עַל פְּנִיו. פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ – נָפַל וְכָלוּ הַתְּנַמֵּס.

הַנֵּס הַחֲמִישִׁי – 'נִשְׂרַפּוּ אַרְבַּע מְלָכוֹת'. לְשׁוֹנוֹת שֶׁל אֵשׁ יָצְאוּ מִהַכְּבִשָּׁן וְשִׂרְפוּ אֵת הַמְּלָכִים וְהַנְּשִׂים שֶׁהִמְלִיצוּ לְנְבוּכַדְנֶצַּר לְזֹרֵק אֵת חֲנַנְיָה מִישְׂאֵל וְעֲזַרְיָה לְכַבֵּשׁן הָאֵשׁ הַנֵּס הַשֵּׁשִׁי – 'יְחֻזְקָאֵל הַחִיָּה מְתִים בְּבַקְעַת דּוּרָא'. זֶה נֵס נוֹסֵף שֶׁהַתְּרַחַשׁ בְּאוֹתוֹ יוֹם.

מִי הָיָה הַמְּתִים שֶׁהַחִיָּה יְחֻזְקָאֵל? בְּגַמְרָא יֵשׁ כְּמָה דְּעוֹת. אַחַת הַדְּעוֹת הִיא, שְׂאֵלוֹ הָיוּ בְּנֵי שְׁבֵט אֲפְרַיִם שֶׁטְּעוּ בַּחֲשׁוֹב הַקֶּץ שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם, יָצְאוּ לְפָנֵי הַזְּמַן, וּפְלַשְׁתִּים הָרְגוּ אוֹתָם. אֵת אֵלוֹ הַחִיָּה יְחֻזְקָאֵל.

כְּמָה אֲנִשִּׁים הָיוּ שָׁם? לֹא מְדַבֵּר בְּאֶחָד אוֹ שְׁנַיִם – אֲלָא ב־300,000 אִישׁ! לְאַחַר שְׁקִמוּ לַתְּחִיָּה, הֵם עָלוּ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִתְיַשְּׁבוּ שָׁם וְהוֹלִידוּ בְּנִים.

וּמִיְהוּ אֶחָד מִצְּאֲצֵאֵיהֶם? אוֹמְרָת הַגְּמָרָא: "עָמַד רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא עַל רַגְלָיו וְאָמַר: אֲנִי מִבְּנֵי בְנֵיהֶם, וְאֵלוֹ תְּפִילִין שֶׁהֵנִיחַ לִי אָבִי אַבָּא מִהֶם".

אַתָּה יוֹשֵׁב בְּנְצִיבִין וּמְצוּדַתְךָ פְּרוּסָה בִירוּשָׁלַיִם

וְאֲגַב, אוֹסִיף עוֹד יְדִיעָה מַעֲנִינַת. יֵשׁ גְּמָרָא בְּמִסְכַּת פְּסָחִים (ג:) הַמְּסַפֵּר שֶׁפַּעַם הִנִּיעַ גּוֹי אֶחָד לְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא וְאָמַר לוֹ שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּשֵׁר מִבַּחַר מִקְרָבֵן הַפְּסַח בִּירוּשָׁלַיִם, לְמִרוֹת שְׁכַתּוֹ בַּתּוֹרָה: "כָּל בֵּן נֹכַר לֹא יֵאכַל בוֹ", "כָּל עַרְל לֹא יֵאכַל בוֹ". הוּא הַתְּפָאֵר: "אֲנִי מִתְּחַפֵּשׂ לִיהוּדִי וְעוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם, וְאוֹכֵל מִקְרָבֵן פְּסַח".

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא: "הֲאִם הֵם נוֹתְנִים לָךְ סִתָּם בְּשֵׁר? זֶה לֹא רְצִינִי. בְּקֶשׁ חֵלֶק מִבַּחַר בְּאַמְתָּה, בְּקֶשׁ שִׁיתְנוּ לָךְ מִ'אַלִּיָּה'" (וְהִנֵּב הַשְּׂמֵן שֶׁל הַכְּבִשָּׁן).

הַגּוֹי עָלָה לִירוּשָׁלַיִם בְּשִׁנָּה הַבְּאָה. אָמַר: "אֲנִי רוֹצֵה לְאָכַל מִ'אַלִּיָּה'". אָמְרוּ לוֹ: "מַה 'אַלִּיָּה'? 'אַלִּיָּה' עוֹלָה לְגִבּוֹת!" (כְּלוּמַר, מְקַטְרֵת עַל הַמִּזְבֵּחַ). מִיָּד הִבִּינוּ שֶׁמִּשְׁהוּ אִינוּ כְּשׁוֹרָה. שְׂאֵלוֹ אוֹתוֹ: "מִי אָמַר לָךְ לְבַקֵּשׁ 'אַלִּיָּה'?" הַשִּׁיב: "רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא אָמַר לִי שְׂאֵתָם נוֹתְנִים לִי בְּשֵׁר כְּחוּשׁ, וְשְׂאֲבַקֵּשׁ 'אַלִּיָּה'".

אָמְרוּ: "לֹא יִתְכּוֹן! הֲאִם רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא אִינוּ יוֹדֵעַ אֵת הַהֲלָכָה?" בְּדָקוּ אַחֲרָיו, מְצָאוּ שֶׁהוּא גּוֹי, וְהִרְגוּהוּ.

שְׁלַחוּ לְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא: "שְׁלוֹם לָךְ רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא, שְׂאֵתָה יוֹשֵׁב בְּנְצִיבִין, וְהַמְצוּדָה שֶׁלָּךְ פְּרוּסָה בִירוּשָׁלַיִם".

הַתּוֹסְפוֹת בְּמִקוֹם שׁוֹאֲלִים: מְדוּעַ רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא לֹא עָלָה לְרַגְלָהּ? הֲרִי הוּא נִמְצָא בְּנְצִיבִין, שְׂעִיגָלָה לְרַגְלָהּ! מְשִׁיבִים הַתּוֹסְפוֹת כְּמָה תְּרוּצִים, וְאֶחָד מֵהֶם הוּא שְׂלֵא הָיָה לוֹ קְרָקַע, וּמִי שְׂאִין לוֹ קְרָקַע פְּטוּר מִלְּעֻלוֹת לְרַגְלָהּ.

הַתְּרוּצוֹת מְקַשִּׁים עַל הַתּוֹסְפוֹת: כִּיצַד יִתְכּוֹן שְׂלֵא הָיָה לוֹ קְרָקַע? הֲרִי "אִין לָךְ אָדָם בִּישְׂרָאֵל שְׂאִין לוֹ אַרְבַּע אֲמוֹת בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל" (תוֹס' ב"ב מו:). זֶה שְׂאֵלָה שְׂרַבִּים מִהַתְּרוּצוֹת מְעִלִים עַל תְּרוּצָה זֶה שֶׁל הַתּוֹסְפוֹת.

עַל פִּי הַגְּמָרָא שֶׁהִבְאֵנוּ, יֵשׁ לָנוּ הַסִּבָּר מְתוּק מְדֻבֵּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא לֹא הָיָה מִיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. חֵלְקַת הָאָרֶץ הִיָּתָה לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְכָל אֶחָד מֵהֶם קָבַל חֵלֶק. אָבֵל רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא הָיָה מְשֻׁבֵּט אֲפְרַיִם, מְצַאֲצֵאֵי אוֹתָם שְׂיַצְאוּ קֹדֶם הַזְּמַן, וְיְחֻזְקָאֵל הִיָּתָה אוֹתָם לְאַחַר דּוֹרוֹת רַבִּים. אֵלוֹ לֹא הָיוּ קְשׁוּרִים כְּלָל לְחֵלְקַת הָאָרֶץ, שְׁהָרִי הֵם חִיו אַחֲרֵי שְׁכַבְרָה כְּבִשׁוֹ וְחִלְקוֹ אֵת הָאָרֶץ, לָכוֹן לֹא הָיָה לָהֶם חֵלֶק בְּחֵלְקַת הָאָרֶץ. וְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא, שְׂהִיָּה מְצַאֲצֵאֵיהֶם, אֲכַן לֹא הָיָה לוֹ קְרָקַע, כְּפִי שְׂתְּרַצוֹ הַתּוֹסְפוֹת.

בכל אפן, בזכות מה זכו 300,000 אנשים אלו לחיות? בזכות מסירות הנפש שחנניה מישאל ועזריה היו מוכנים לעשות.

כאשר אדם מוסר נפשו לכבוד ה', האם אתם חושבים שהספור מסתיים? בסופו של דבר גם הוא עצמו זוכה לחיים. ועוד יותר מזה – 300,000 אנשים זכו לחיות בזכותו. ומבין אנשים אלו יצאו גם תנאים גדולים, כמו רבי יהודה בן בתירא.

איזו עצמה יש כשאדם מוסר את נפשו למען קיום המצוות! לכן לבורא עולם היתה תאונה שתהיה לו דירה בתחתונים למטה. מדוע? כי אתה יודע כמה אתה יכול לפעול כן? למעלה אינך יכול לפעול דבר. אתה יכול להיות קדוש וטהור, אך לפעול – אינך יכול.

רק כאן למטה, כשאתה מתאמץ, כשיש לך נסיונות וקשיים, וכשאתה צריך כביכול למסור את נפשך – שם טמונה כל הצלחתך. שם היא העליה שאדם יכול לזכות לה.

יפה אחת בצער ממאה שלא בצער

לכן כותב רבי ירוחם ממיר דבר מפלא, קראנו כאן פעם, אך ראוי לקרא אותו מאות אלפי פעמים, כדי שיחקק היטב בתודעתנו:

“ואם יניח האדם על כף המאזנים את כל המעשים הטובים שנעשו בעולם” – לא שלף, לא שילי, אלא את כל המעשים שנעשו בעולם כלו! – **“אבל אלו המעשים שנעשו בלי צער”**. כלומר, כשאתה זורם, הכל נחמד, הכל בסדר. אם תניח בכף מאזנים את כל המעשים האלו, **“ועל הכף השנייה יניח מעשה אחד קטן שנעשה בצער, יכריע את כל המעשים הטובים. וזהו סוד גדול”**.

זהו סוד גדול, שלפעמים מעשה אחד שאתה עושה כש“לא בא לך” לעשותו, או להפך – כשאתה “בא לך” לעשות דבר אסור, אך אתה יודע להתגבר על יצרך, מעשה אחד כזה – אתה יודע מה משקלו? הוא שוקל יותר מכל המעשים הטובים שנעשו בעולם כל אדם קם בבקר ומניח תפלין. בהנחת תפלין לא תמיד יש נסיון; בדרך כלל זה “זורם” לאדם. כך גם לגבי יציאת אדם אינו קם בבקר ואומר “היום אני לא מניח תפלין” או “היום בכלל לא בא לי להניח”. בדרך כלל אדם “זורם” עם מצוות אלו. אבל לפעמים, בלמוד תורה למשל, אחרי חצי שעה שאתה לומד פתאום אתה מתעייף ומשהתעייפת, כאן מתחיל הצער.

חמש הדקות שאתה ממשיך ללמד למרות הקשי – משקלו כל התפלין שתניח כל ימי חייך. ולא רק שלף, אלא של כל מי שמניח תפלין. הדקות האלו שאתה סובל בהן ומתגבר – הן שיא הפחת שיש לבורא עולם מהן. והן גם השיא שאדם יכול לקבל בעולם הבא.

על ידי המאמץ שלך יהיה לילדים שלך יותר קל

לכן הוא כותב, אמרו חז“ל במסכת שבת: “כל מצוה שמסרו ישראל נפשם עליה, עדיו היא מחזקת בידם”. כל מצוה שעליה יהודים מסרו את נפשם, עדיו כל עם ישראל מקיימים אותה.

למשל ברית מילה – האם תמצא יהודי ללא ברית מילה? אין דבר כזה. אפילו היהודים המרחקים ביותר מקיימים ברית מילה (חוץ, אולי, מאלו שהם בבחינת “ערב רב”, אך זה ענין אחר). כל עם ישראל, גם הרחוקים ביותר, עושים ברית מילה.

מדוע? כי אבותינו מסרו נפשם על קדשת שמו ויתברך בקיום מצוה זו.

לעמת זאת, מצוה שעליה לא מסרו נפשם, עדיו היא רופפת בעם. כמו מצות תפלין – אתה רואה יהודים רבים שאינם מניחים תפלין. מדוע? כי אבותינו לא מסרו נפשם עליה.

לכן מביא רבי חיים קרייזווירט: “שמתי לב בעצמי שכל המסכתות שלמדתי אותן במיגיעה, אצל הילדים שלי היה מאוד קל להם ללמוד אותן. והמסכתות שלא התנגעתי עליהן, ראיתי שלילדים שלי גם כן קשה להבין אותן”. כך הוא אומר: “ראיתי זאת בחוש”.

יוצא מכאן שכל אב הרוצה לסלל דרך לילדיו, עליו להתאמץ בקיום המצוות. אם יש לך נסיונות – תתחזק! כשאתה מתחזק במצוות הללו, אתה סולל דרך בתוך משפחתך, בתוך ביתך. לא רק לעצמך... אלא גם לילדיך, לנכדיך, לצאצאיך. אתה סולל עבורם דרך.

לכן דווקא כאן טמון כל השכר, כל היגיעה, כל מה שבורא עולם מתאנה לו. כי הוא יודע שזה לא מסתיים כאן. זוהי דרך ארקה בחיים, דרך של יצח וצחיקים. אך מצוות שהן רופפות אצלך, גם בהמשך הדרך הן ישארו רופפות. לכן יש להתחזק בהן מאוד.

יש שכר לפעלתך

ספר המשגיח הרב חזקיהו משקובסקי שליט“א ספור ששמע לפני כשלושים שנה ואף יותר, מפי בעל המעשה עצמו.

הלה ספר שאשתו חלתה מאד, ומצבה הדרדר עד שהרופאים כבר קראו למשפחה להפריד ממנה.

האב אסף את כל הילדים ואמר להם לבוא להפריד מאמם. כלם הגיעו, היו בכיות גדולות וצער גדול, אך האם לא נפטרה. חכו לרגע יציאת הנשמה, אך הוא לא הגיע האב אמר: “כיון שהגיע זמן תפלת הנין, ומי יודע, אולי אהיה אונין ולא אוכל להתפלל אחר כך, אני הולך עכשיו להתפלל”.

הוא אמר לאחד הילדים: “אם תהיה התפתחות כלשהי, תתקשר אלי מיד או תבוא להודיע לי, כדי שאוכל להגיע”.

הוא התפלל, וכמוכן בכל דקה חשב שאולי יבואו לקרוא לו. לבסוף, סים את התפלה האיש מספר: כשסימתי את התפלה, עליתי למחלקה. הגעתי למחלקה וראיתי את אשתי יושבת על המטה.

חשבתני תחלה שמישהו מתלוצץ עמי. לא הבנתי, לא האמנתי. אמרתי לעצמי: ‘לא יתכן’. הסתכלתי, וחשבתני שאולי אלו רגעיך האחרונים, מי יודע.

התקרבותי אליה, והיא אמרה לי: הייתי ברגעים אלו במצב כמו מות קליני. האם אתה זוכר מה שהיה במאורעות תרפ”ט? היתה אז ילדה קטנה, שהוריה נהרגו שניהם. הילדה הקטנה הזו היתה יונקת. הביאו אותה לביתנו, כי לא היה מי שיטפל בה, ואני טפלתי בה.

הבגיה היתה שהיא לא רצתה לאכל. התינקת הזו לא רצתה לאכל. גם אני הייתי אז אחרי לדה, וחלשה מאד. אבל היתה מטלת לפני תינקת קטנה שגם אינה אוכלת.

הייתי צריכה להיות ערה יומם ולילה כמעט. טפספתי לתוך פיה טפה אחר טפה של חלב. תפסתי תנומה רק בין טפה לטפה. כך במשך שלושה חדשים, עד שהתינקת התחזקה ואז החלה לאכל. במשך שלושה חדשים לא ראיתי שנה בעיני.

כשהייתי כאן ברגעי הנסיסה, באו אלי הוריה של אותה תינקת. הייתי ‘למעלה’, והם אמרו שהם התפללו עלי. הם טענו: איך יתכן שמי שמסרה נפשה על התינקת שלהם, עכשו לוקחים את חייך, והיא יעזוב אשה יחסית? איך יכול להיות דבר כזה? לכן הבטיחו לנו שהיא תזכה להאריך ימים.

ספר האב: “עבר כשבוע, ואשתי השתחררה מבית החולים וזכתה לאריכות ימים” [הוא לא ציין כמה שנים חיותה]. “אבל אותו מעשה שהיא עשתה אז, שהיא כבר שכחה ממנו, המעשה הזה שעשתה מתוך מסירות נפש, הוא זה שהציל אותה. איזה דבר גדול זה!”.

איזה דבר גדול זוכה לו אדם היודע לעשות מעשים מתוך התאמצות! גם אם הזמן עובר והכל נשכח, המעשה הזה נשאר לך לנצח.

משנכנס אדר מרבין בשמחה

“משנכנס אדר מרבין בשמחה”. וכל אדם חייב להסתפל על מה שיש לו כדי להיות שמח. רבים שואלים: “איך אהיה שמח?” אל תחפש הרבה. הסתפל רק על עצמך, על מה שיש לך.

אתה יודע מה יש לך? עולמות, עולמות שלמים! רק תסתפל מה יש לך. אי אפשר לתאר איזה נחת רוח זה לבורא עולם שאתה נמצא כאן. כל שכן אם אתה מקים מצוות. וכל שכן אם אתה עובד את ה'. אלו כבר מדרגות גבוהות.

המצוה הגדולה ביותר היא פשוט לחיות

המצוה הגדולה ביותר בתורה, המצוה הגדולה ביותר שיש, השקולה כנגד כ-610 מצוות, היא מצות “וחי בהם”. יש מצוה לחיות. זו המצוה הגדולה ביותר בעולם.

אם יאמרו לכולנו כעת שצריך לחלל שבת בשביל יהודי אחד בן מאה, שגם אם ינצל, יחיה רק עוד יומים – ובשביל זה כלנו צריכים לחלל את כל השבת או את יום הכפורים.

מה ההלכה האמתית? מחללים שבת! מחללים! “מה, לחלל שבת בשביל אדם שבקשי יחיה?” כן. “ואם אותו אדם הוא במצב של ‘צמח’? בין כך ובין כך הוא אינו מרגיש ואינו מודע למציאות”. גם אז מחללים שבת!

“אבל שבת” וכפורים הם קדושים מאד! נכון, ובכל זאת. “ואם צריך לאכל חזיר כדי להציל חיים?” תאכל חזיר! הכל מתר.

“וחי בהם” היא המצוה העומדת מעל כל המצוות כולן, חוץ משלוש עברות חמורות: עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים. מצות “וחי בהם” גוברת על 610 מצוות אחרות, שכלן נדחות מפניה.

אם כן, אם אתה זוכה לחיות – איזו מצוה עצומה זו! ואם אתה גם שמח בחייה, המצוות נעשות מתוך שמחה גדולה יותר.

ואם אתה מקים מצוות – מי יכול לדבר על גדל הזכות הזאת? זה כבר גבוה מעל גבוה, אי אפשר לשער. ואם אתה גם עובד ה', “וואי” איזה שכר גדול מצפה לך. רק תתבונן בכל זה, ואדם יתמלא שמחה. והשם יעזרנו על דבר כבוד שמו, אמן ואמן.